gemeente Terschelling

Omgevingsvisie Terschelling

2025 – 2030

Voorwoord

Terschelling is een uniek eiland, gevormd door de natuur, ons verleden, onze cultuur en de mensen die hier wonen, werken en genieten. Onze omgeving is onze grootste kracht en tegelijkertijd is de zorg ervoor een verantwoordelijkheid die we samen dragen. We kijken in deze Omgevingsvisie vooruit naar 2040. Met deze Omgevingsvisie geven we richting aan een Terschelling dat ook in de toekomst een fijne, gezonde en duurzame plek blijft. Nu en voor toekomstige generaties!

Deze visie is ons kompas. Het brengt onze ambities in kaart op het gebied van wonen, werken, natuur, duurzaamheid en leefbaarheid. Het is een balans tussen behouden wat waardevol is en ontwikkelen wat nodig is. Daarbij staan de kwaliteiten van ons eiland centraal: de rust en ruimte, de rijke natuur, de sterke gemeenschap en de unieke eilandermentaliteit.

De Omgevingsvisie is tot stand gekomen met betrokkenheid van onze inwoners, ondernemers en organisaties. Samen hebben we nagedacht en gepraat over de toekomst van Terschelling. We hebben geluisterd naar zorgen, ideeën en dromen. Die gezamenlijke inspanning maakt deze visie van en voor alle eilanders.

Het vaststellen van deze Omgevingsvisie is een mijlpaal, maar het echte werk begint nu pas. De Omgevingsvisie zal worden uitgewerkt in programma's, beleidsplannen en uitvoeringsagenda's. Maar dat is niet in beton gegoten. In de loop van de jaren kunnen programma's veranderen of worden toegevoegd. We nodigen iedereen uit om mee te denken, mee te praten en mee te doen. Want alleen samen kunnen we koers houden op een toekomstbestendig, leefbaar en karakteristiek Terschelling.

Burgemeester en wethouders van Terschelling

Inhoudsopgave

1. Nut en noodzaak van de omgevingsvisie 4

2. Het participatieproces 6

3. Wat is Terschelling? 8

4. Ambities 10

5. Leefbaar voor iedere generatie 12

6. Natuur en landschap als fundament 14

7. Toekomstbestendig en klimaatbestendig 17

8. Bereikbaar en verbonden 19

9. Gastvrij en ondernemendals fundament 21

10. Samen werken aan de toekomst 23

Slotwoord 25

Bijlage 1: Feiten en cijfers participatieproces 26

Bijlage 2: Begrippenlijst 28

1. Nut en noodzaak van de omgevingsvisie

De Omgevingsvisie geeft richting aan de ontwikkeling van Terschelling tot 2040 en vormt het gezamenlijke kompas voor een leefbaar, toekomstbestendig en karakteristiek eiland.

Een koers voor de lange termijn

Terschelling staat voor belangrijke keuzes. De komende decennia krijgen we te maken met ontwikkelingen die invloed hebben op de manier waarop we wonen, werken, ondernemen, recreëren en omgaan met onze leefomgeving. De vraag naar woningen verandert. Het klimaat verandert. De energievoorziening verandert. Ook de samenstelling van de bevolking, de economie en de manier waarop we gebruikmaken van onze omgeving blijven zich ontwikkelen.

Om goed voorbereid te zijn op deze veranderingen is een gezamenlijke koers nodig. Een koers die richting geeft aan toekomstige keuzes en ontwikkelingen, zonder daarbij de unieke kwaliteiten van het eiland uit het oog te verliezen. Deze Omgevingsvisie beschrijft die koers.

Waarom een Omgevingsvisie?

De Omgevingsvisie is een verplicht instrument binnen de Omgevingswet. Iedere gemeente in Nederland stelt een visie op voor de ontwikkeling van haar leefomgeving. Het is een hulpmiddel om vooruit te kijken en keuzes met elkaar te verbinden.

Veel opgaven hangen namelijk met elkaar samen. Woningbouw heeft invloed op voorzieningen. Bereikbaarheid heeft invloed op economie en leefbaarheid. Klimaatverandering raakt natuur, waterbeheer, landbouw en veiligheid. Uiteindelijk raken alle opgaven elkaar en het geheel vormt samen onze leefomgeving. Door deze onderwerpen in samenhang te bekijken ontstaat een beter beeld van de toekomst die we voor ogen hebben.

Een visie voor het hele eiland

De Omgevingsvisie kijkt naar het eiland als één geheel. Van strand tot Waddenzee. Van haven tot polder. Van West-Terschelling tot Oosterend. Van natuurgebied tot dorpskern.

De visie richt zich op de fysieke leefomgeving: alles wat invloed heeft op de ruimte waarin we wonen, werken, recreëren en leven. Daarbij gaat het om gebouwen, wegen en voorzieningen, en ook om natuur, landschap, cultuurhistorie, gezondheid, water, energie en leefbaarheid.

Van visie naar uitvoering

Deze Omgevingsvisie beschrijft de gewenste ontwikkeling van Terschelling tot 2040.
De visie geeft antwoord op vragen als:

- Wat willen we behouden?
- Welke ontwikkelingen vinden we belangrijk?
- Welke kwaliteiten maken Terschelling uniek?
- Welke uitdagingen zien we voor de toekomst?
- Welke richting kiezen we als eiland?

De Omgevingsvisie beschrijft bewust geen gedetailleerde projecten, maatregelen of investeringen. De concrete uitwerking van de Omgevingsvisie vindt plaats in programma's, beleidsplannen en uitvoeringsagenda's. Zo blijft de koers van de Omgevingsvisie bruikbaar voor langere termijn en beweegt de uitvoering mee met nieuwe ontwikkelingen en inzichten.

Terschelling als uitgangspunt

Veel ontwikkelingen worden beïnvloed door nationale en internationale afspraken. Denk aan natuurwetgeving, klimaatdoelen, waterveiligheid en energietransitie. Deze Omgevingsvisie vertrekt echter niet vanuit regels, maar vanuit Terschelling zelf. De identiteit van het eiland vormt het uitgangspunt. Wat maakt Terschelling bijzonder? Wat willen we behouden? Wat willen we versterken? Hoe zorgen we ervoor dat toekomstige generaties dezelfde kwaliteit van leven kunnen ervaren als de inwoners van vandaag? Deze vragen vormen de basis van de keuzes die in deze Omgevingsvisie worden gemaakt.

Richting geven aan de toekomst

De Omgevingsvisie is geen eindpunt. Het is een kompas. Een instrumeant dat richting geeft aan toekomstige ontwikkelingen en helpt om keuzes in samenhang te maken. De visie biedt ruimte voor nieuwe ideeën, veranderende omstandigheden en toekomstige generaties, terwijl tegelijkertijd wordt vastgehouden aan de kwaliteiten die Terschelling uniek maken. Zo werken we samen aan een toekomst waarin natuur, landschap, leefbaarheid, bereikbaarheid, ondernemerschap en gemeenschap met elkaar in balans blijven.

2. Het participatieproces

De Omgevingsvisie is tot stand gekomen met inbreng van de gemeenschap en blijft ook in de toekomst een gezamenlijke koers voor inwoners, ondernemers, organisaties en overheid.

Samen nadenken over de toekomst

De toekomst van Terschelling maken we samen. De Omgevingswet gaat ervan uit dat inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden gezamenlijk nadenken over de inrichting van de leefomgeving. Niet omdat iedereen altijd hetzelfde denkt, maar omdat goede besluiten beginnen met het begrijpen van verschillende belangen, ideeën en ervaringen.

Bij het opstellen van deze Omgevingsvisie is daarom actief gezocht naar de kennis, wensen en zorgen van mensen die betrokken zijn bij het eiland. De Omgevingsvisie is daarmee niet alleen een document van de gemeente, maar ook een weerspiegeling van wat er leeft op Terschelling.

Luisteren naar het eiland

Tijdens het participatieproces is op verschillende manieren gesproken met inwoners, ondernemers, verenigingen, maatschappelijke organisaties, jongeren en bezoekers. Via bijeenkomsten, gesprekken en enquêtes is gevraagd hoe mensen naar de toekomst van Terschelling kijken. Dat gebeurde vanuit de vraag:

> "Hoe willen we dat Terschelling er in de toekomst uitziet?"

De opbrengst van deze gesprekken heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de richting die in deze Omgevingsvisie wordt gekozen. Een overzicht van het participatieproces is opgenomen in de bijlage.

Wat inwoners belangrijk vinden

Hoewel meningen over afzonderlijke onderwerpen soms verschillen, kwamen uit het participatieproces een aantal duidelijke gemeenschappelijke waarden naar voren. Veel inwoners hechten grote waarde aan:

- de rust en ruimte van het eiland;
- de kwaliteit van natuur en landschap;
- de eigen identiteit van de dorpen;
- de sterke gemeenschapszin;
- goede voorzieningen;
- voldoende woningen voor eilanders;

- bereikbaarheid van het eiland;
- een gezonde balans tussen toerisme en leefbaarheid.

Deze onderwerpen vormen de rode draad door de Omgevingsvisie.

De stem van jongeren

Jongeren hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het gesprek over de toekomst van Terschelling. Zij benadrukten onder andere het belang van:

- voldoende woonruimte;
- aantrekkelijke voorzieningen;
- sport en recreatie;
- bereikbaarheid;
- onderwijs en ontwikkelmogelijkheden;
- behoud van natuur en landschap.

Hun bijdrage laat zien dat veel jongeren zich verbonden voelen met het eiland en graag onderdeel willen blijven van de gemeenschap. De toekomst van Terschelling wordt immers mede bepaald door de keuzes van huidige en toekomstige generaties.

Verschillende belangen, één eiland

Terschelling kent veel verschillende gebruikers van de ruimte. Bewoners, ondernemers, boeren, vissers, natuurbeheerders, recreatieondernemers, bezoekers en overheden hebben soms uiteenlopende belangen. Dat is niet bijzonder. Het hoort bij een levendig eiland waar wonen, werken, recreëren en natuur samenkomen.

De Omgevingsvisie kiest daarom niet voor één belang boven alle andere belangen, maar zoekt naar een evenwicht waarin de kwaliteiten van het eiland behouden blijven en ruimte bestaat voor toekomstige ontwikkeling.

Participatie blijft belangrijk

Met het vaststellen van deze Omgevingsvisie stopt de participatie niet. De uitwerking van de visie vindt plaats in programma's, projecten en uitvoeringsagenda's. Ook daar worden inwoners, ondernemers en organisaties bij betrokken. Nieuwe ontwikkelingen vragen om nieuwe gesprekken. Participatie blijft daarom een belangrijk onderdeel van de manier waarop Terschelling werkt aan haar toekomst.

Samen verder

Er is veel kennis, betrokkenheid en liefde voor het eiland aanwezig zijn binnen de gemeenschap. Die betrokkenheid vormt een sterke basis voor de uitvoering van deze Omgevingsvisie. De toekomst van Terschelling is geen opdracht van de gemeente alleen. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van iedereen die zich verbonden voelt met het eiland.

3. Wat is Terschelling?

Terschelling blijft een eigenzinnig, avontuurlijk en gastvrij eiland, waar natuur, landschap, cultuurhistorie en gemeenschap samen de basis vormen voor de toekomst.

Een eiland gevormd door natuur en mensen

Terschelling is één van de Friese Waddeneilanden en neemt binnen Nederland een bijzondere positie in. Het eiland wordt gekenmerkt door een unieke combinatie van natuur, landschap, cultuurhistorie en gemeenschap. Op relatief weinig vierkante kilometers komt een grote verscheidenheid aan landschappen, functies en leefomgevingen samen.

Die verscheidenheid maakt Terschelling aantrekkelijk voor bewoners, ondernemers en bezoekers. Tegelijkertijd vraagt zij om zorgvuldige keuzes voor de toekomst. Om richting te geven aan de toekomst is het belangrijk eerst te begrijpen wat Terschelling vandaag de dag bijzonder maakt.

Een landschap van zee, zand en wind

Het landschap van Terschelling is gevormd door eeuwenlange invloed van wind, water en natuurlijke processen. Van noord naar zuid vormen de verschillende landschappen samen één geheel:

- de Noordzeekust met strand en zeereep;
- de duinen;
- de bossen en binnenduinrand;
- het dorpenlint;
- de polders;
- de waddendijk;
- de Waddenzee.

Deze opeenvolging van landschappen is uniek en bepaalt in belangrijke mate de identiteit van het eiland. De natuur is overal zichtbaar en te beleven. Rust, ruimte, duisternis, horizon en openheid behoren tot de meest gewaardeerde kwaliteiten van Terschelling.

De dorpen als hart van het eiland

De dorpen vormen het sociale en culturele hart van Terschelling. Elk dorp heeft een eigen geschiedenis, karakter en identiteit. Samen vertellen zij het verhaal van het eiland en haar bewoners. Van het levendige West-Terschelling tot de rust van de kleinere dorpen: overal zijn de verbondenheid met de omgeving en de gemeenschapszin zichtbaar.

De karakteristieke bebouwing, historische structuren en dorpsgezichten dragen bij aan de herkenbaarheid van het eiland en vormen een belangrijk onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit. De verschillen tussen de dorpen zijn een kracht die behouden en versterkt moeten worden.

Een maritiem eiland

De zee heeft altijd een centrale rol gespeeld in het leven op Terschelling. De maritieme geschiedenis is zichtbaar in de haven, de Brandaris, de commandeurshuizen, de visserij, de reddingsmaatschappij en de vele verhalen die van generatie op generatie zijn doorgegeven.

Ook vandaag de dag blijft de zee bepalend voor het eiland. De verbinding met de vaste wal, de scheepvaart, de visserij, recreatievaart en het maritiem onderwijs vormen belangrijke onderdelen van de economie en identiteit van Terschelling. De Zeevaartschool en haar studenten geven hier een eigentijdse invulling aan en verbinden het maritieme verleden met de toekomst.

Natuur van internationale betekenis

Terschelling maakt deel uit van het Waddengebied, een gebied dat internationaal wordt erkend vanwege zijn bijzondere natuurwaarden. De Waddenzee, de Boschplaat, de duinen, kwelders en andere natuurgebieden bieden leefruimte aan een grote verscheidenheid aan planten en dieren. Veel soorten vinden hier een plek om te broeden, rusten of voedsel te zoeken.

De natuur heeft niet alleen een ecologische waarde, maar draagt ook bij aan de kwaliteit van leven, gezondheid, recreatie en de aantrekkelijkheid van het eiland. Beleving van de natuur en verantwoordelijkheid voor de natuur gaan daarbij hand in hand.

Een gemeenschap met een eigen karakter

Misschien wel de grootste kwaliteit van Terschelling is de gemeenschap zelf. Eilanders zijn gewend om samen te werken, verantwoordelijkheid te nemen en oplossingen te zoeken voor uitdagingen die horen bij het leven op een eiland. Het verenigingsleven, vrijwilligerswerk, evenementen en de betrokkenheid bij elkaar vormen een belangrijk fundament onder de leefbaarheid. Deze gemeenschapszin is niet vanzelfsprekend en verdient blijvende aandacht. Juist in een tijd waarin de samenleving verandert, blijft verbondenheid een belangrijke kracht van het eiland.

Eigenzinnig, avontuurlijk en gastvrij

De identiteit van Terschelling laat zich niet vangen in één omschrijving. Maar drie kenmerken keren altijd terug. Deze vormen de rode draad van deze Omgevingsvisie:

- Eigenzinnig omdat het eiland een sterke eigen identiteit heeft en graag zijn eigen koers bepaalt.
- Avontuurlijk omdat natuur, landschap, zee en ruimte uitnodigen om te ontdekken, te beleven en nieuwe mogelijkheden te verkennen
- Gastvrij omdat bewoners en ondernemers al generaties lang bezoekers welkom heten en gastvrijheid onderdeel is geworden van de eilandcultuur en een pijler is onder de economie.

De basis voor de toekomst

De kwaliteiten die Terschelling vandaag bijzonder maken, vormen ook de basis voor de toekomst. De natuur, het landschap, de dorpen, de maritieme identiteit en de gemeenschap zijn geen afzonderlijke onderdelen, maar versterken elkaar.

De opgave voor de komende decennia is om deze kwaliteiten te behouden én tegelijkertijd ruimte te bieden aan nieuwe ontwikkelingen. Daarmee blijft Terschelling een eiland waar het prettig wonen, werken, ondernemen en recreëren is.

4. Ambities

Terschelling ontwikkelt zich als een eigenzinnig, avontuurlijk en gastvrij eiland, waar natuur, landschap, leefbaarheid, bereikbaarheid en ondernemerschap met elkaar in balans zijn en waar toekomstige generaties dezelfde kwaliteit van leven kunnen ervaren als vandaag.

De koers naar 2040

Terschelling staat voor grote opgaven. De samenleving verandert, het klimaat verandert en ook de manier waarop mensen wonen, werken, reizen en recreëren blijft zich ontwikkelen. Tegelijkertijd beschikt het eiland over sterke kwaliteiten die behouden moeten blijven. De natuur, het landschap, de dorpen, de maritieme identiteit en de sterke gemeenschap vormen samen het fundament onder de toekomst van Terschelling.

De uitdaging voor de komende decennia is niet alleen om deze kwaliteiten te beschermen, maar ook om ruimte te bieden aan ontwikkelingen die bijdragen aan een leefbaar, vitaal en toekomstbestendig eiland. Deze Omgevingsvisie beschrijft daarom niet alleen wat we willen behouden, maar ook welke richting we kiezen voor de toekomst zonder vooruit te lopen op toekomstige politieke keuzes.

Balans als uitgangspunt

Terschelling kent een beperkte ruimte waarin veel functies samenkomen. Wonen, natuur, recreatie, landbouw, economie, energie, water en infrastructuur vragen allemaal om ruimte. Daarom staat bij iedere ontwikkeling de zoektocht naar balans centraal. Balans tussen:

- beschermen en ontwikkelen;
- rust en dynamiek;
- bewoners en bezoekers;
- economie en leefbaarheid;
- gebruik en behoud;
- huidige en toekomstige generaties.

Deze balans vormt de basis onder alle keuzes die in deze Omgevingsvisie worden gemaakt.

Zes ambities voor de toekomst

Om richting te geven aan de ontwikkeling van Terschelling zijn zes samenhangende ambities geformuleerd. Deze ambities vormen gezamenlijk het kompas voor toekomstige ontwikkelingen en geven richting aan programma's, beleid en projecten.

Ambitie 1 – Leefbaar voor iedere generatie

Terschelling wil een eiland blijven waar mensen kunnen opgroeien, wonen, werken en oud worden. Een gezonde bevolkingssamenstelling, passende woningen, goede voorzieningen en een sterke gemeenschap vormen daarvoor de basis. Deze ambitie richt zich op wonen, gezondheid, onderwijs, voorzieningen, ontmoeting en sociale samenhang.

Het doel is een eiland waar iedere generatie een plek kan vinden.

Ambitie 2 – Natuur en landschap als fundament

De natuur en het landschap vormen de basis onder de identiteit en aantrekkelijkheid van Terschelling. Het unieke samenspel van strand, duinen, bossen, polders, dorpen en Waddenzee bepaalt het karakter van het eiland. Deze ambitie richt zich op: behoud van natuurwaarden, bescherming van landschappen, biodiversiteit, natuurlijke processen en ruimtelijke kwaliteit.

Het doel is een goede balans tussen beleving en bescherming van natuur en landschap.

Ambitie 3 – Toekomstbestendig en klimaatbestendig

Klimaatverandering, energietransitie en veranderende maatschappelijke omstandigheden vragen om een toekomstgerichte aanpak. Deze ambitie richt zich op: klimaatadaptatie, waterbeheer, energievoorziening, duurzaamheid, innovatie en zorgvuldig ruimtegebruik.

Het doel is een eiland dat voorbereid is op de uitdagingen van morgen.

Ambitie 4 – Bereikbaar en verbonden

Goede verbindingen zijn essentieel voor het functioneren van een eilandgemeenschap. Bereikbaarheid over water, over land en digitaal vormt een voorwaarde voor wonen, werken, zorg, onderwijs en economische ontwikkeling. Deze ambitie richt zich op: mobiliteit, bereikbaarheid, maritieme infrastructuur, verkeersveiligheid en digitale verbondenheid.

Het doel is een goed bereikbaar eiland dat verbonden blijft met de buitenwereld.

Ambitie 5 – Gastvrij en ondernemend

Een sterke economie draagt bij aan leefbaarheid, voorzieningen en werkgelegenheid. Terschelling wil ruimte bieden aan economische ontwikkeling die past bij de schaal en identiteit van het eiland. Deze ambitie richt zich op: toerisme, ondernemerschap, maritieme activiteiten, landbouw, visserij, dienstverlening, innovatie en onderwijs

Het doel is een veelzijdige economie die in balans is met de leefomgeving.

Ambitie 6 – Samen werken aan de toekomst

De toekomst van Terschelling is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Inwoners, ondernemers, verenigingen, maatschappelijke organisaties en overheden leveren allemaal een bijdrage aan de ontwikkeling van het eiland. Deze ambitie richt zich op: samenwerking, participatie, uitvoerbaarheid, monitoring, kennisdeling en betrokkenheid.

Het doel is een samenleving die samen werkt aan de toekomst van het eiland.

5. Leefbaar voor iedere generatie

Terschelling blijft een leefbaar eiland waar iedere generatie de ruimte heeft om te wonen, zich te ontwikkelen en actief deel te nemen aan de gemeenschap.

Een eiland om te wonen, leven en groeien

Leefbaarheid als basis

Terschelling is meer dan een plek om te wonen. Het is een gemeenschap waar mensen opgroeien, werken, leren, ondernemen, zorgen voor elkaar en oud kunnen worden. Een leefbaar eiland biedt ruimte aan alle generaties en zorgt ervoor dat inwoners gedurende hun hele leven kunnen deelnemen aan de samenleving.

Leefbaarheid ontstaat door een combinatie van voldoende woningen, goede voorzieningen, een gezonde leefomgeving, sociale verbondenheid en kansen om jezelf te ontwikkelen. Het behouden en versterken van deze leefbaarheid is één van de belangrijkste opgaven voor de toekomst van Terschelling.

Wonen op het eiland

Voldoende passende woonruimte is cruciaal voor een leefbaar eiland. De beschikbaarheid van woningen heeft directe invloed op de bevolkingssamenstelling, de economie, het verenigingsleven, de zorg en het onderwijs.

Terschelling streeft naar een woningvoorraad die aansluit bij de behoeften van verschillende generaties en huishoudens van de eilanders. Daarbij wordt zorgvuldig omgegaan met de beperkte ruimte op het eiland. De ontwikkeling van woningen draagt bij aan:

- Een evenwichtige bevolkingsopbouw;
- Mogelijkheden voor jongeren en starters;
- Ruimte voor vitale beroepen zoals in de zorg, het onderwijs en veiligheid;
- Passende huisvesting voor gezinnen;
- Geschikte woonvormen voor ouderen;
- Ruimte voor mensen die (tijdelijk) op het eiland werken.

De beschikbaarheid van betaalbare woningen voor eilanders is een randvoorwaarde voor de leefbaarheid van Terschelling. Woningbouw dient primair bij te dragen aan het behoud van een vitale eilandgemeenschap.

Voorzieningen dichtbij

Een leefbaar eiland vraagt om voorzieningen die aansluiten bij de behoeften van inwoners. Onderwijs, zorg, sport, cultuur, ontmoeting en recreatie dragen bij aan de kwaliteit van leven en versterken de sociale samenhang.

Voorzieningen zijn niet alleen belangrijk voor de inwoners van vandaag, maar ook voor toekomstige generaties. Daarom wordt gestreefd naar een samenhangend aanbod dat toegankelijk en bereikbaar blijft. Waar mogelijk worden functies gecombineerd en wordt ruimte efficiënt gebruikt, zodat voorzieningen toekomstbestendig blijven.

Gezond en actief leven

Een gezonde leefomgeving draagt bij aan het welzijn van inwoners. Natuur, beweging, schone lucht, rust, ruimte en mogelijkheden voor ontmoeting vormen belangrijke onderdelen van een gezond leven op Terschelling.

Het eiland biedt van nature veel mogelijkheden om actief te leven. Wandelen, fietsen, sporten, recreëren en buiten zijn dragen bij aan de gezondheid van bewoners en bezoekers. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met gezondheid, veiligheid, toegankelijkheid en de kwaliteit van de leefomgeving.

Ontmoeten en meedoen

De kracht van Terschelling ligt mede in de betrokkenheid van haar inwoners. Verenigingen, vrijwilligers, evenementen en maatschappelijke organisaties spelen een belangrijke rol in het dagelijks leven op het eiland.

Een sterke gemeenschap vraagt om plekken waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, samenwerken en deelnemen aan het sociale leven. Iedere inwoner moet de mogelijkheid hebben om mee te doen, ongeacht leeftijd of achtergrond.

Een sterke gemeenschap

De gemeenschap vormt het fundament onder de leefbaarheid van Terschelling. De onderlinge verbondenheid tussen inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties maakt het eiland veerkrachtig en aantrekkelijk. Het vermogen om samen te werken, verantwoordelijkheid te nemen en naar elkaar om te kijken is een kwaliteit die gekoesterd en versterkt wordt. Een sterke gemeenschap helpt het eiland om ook toekomstige uitdagingen gezamenlijk aan te gaan.

Richting voor de toekomst

Terschelling blijft investeren in een leefomgeving waarin inwoners gedurende alle levensfasen kunnen wonen, werken en deelnemen aan de samenleving. Ontwikkelingen dragen bij aan:

- voldoende passende woonruimte;
- bereikbare en toekomstbestendige voorzieningen;
- een gezonde leefomgeving;
- sociale verbondenheid;
- kansen voor ontwikkeling en ontplooiing;
- een evenwichtige bevolkingssamenstelling.

6. Natuur en landschap als fundament

Natuur en landschap blijven het fundament onder de identiteit, leefbaarheid en toekomst van Terschelling, waarbij bescherming, gebruik en ontwikkeling met elkaar in evenwicht zijn.

De basis onder het eiland

Natuur en landschap bepalen Terschelling

De natuur en het landschap vormen het fundament van Terschelling. Zij bepalen het karakter van het eiland, de kwaliteit van de leefomgeving en de aantrekkingskracht voor bewoners en bezoekers.

Het unieke samenspel van strand, duinen, bossen, dorpen, polders, kwelders en de Waddenzee maakt Terschelling bijzonder. Deze landschappen zijn niet alleen van grote ecologische waarde, maar vormen ook een belangrijk onderdeel van de identiteit van het eiland. Het behoud en de versterking van deze kwaliteiten zijn daarom een belangrijke opgave voor de toekomst.

Een landschap van contrasten

Op een relatief klein oppervlak kent Terschelling een grote verscheidenheid aan landschappen. Elk landschap heeft zijn eigen kenmerken, kwaliteiten en betekenis voor het eiland. Samen vormen deze landschappen één samenhangend systeem dat ruimte biedt aan natuur, recreatie, wonen en werken.

De stranden en duinen vormen de natuurlijke bescherming tegen de zee. De bossen en binnenduinrand bieden ruimte voor natuurbeleving en recreatie. De polders vertellen het verhaal van generaties eilanders die het landschap hebben gevormd en onderhouden. De Waddenzee verbindt het eiland met een uniek internationaal natuurgebied.

Door de overgangen van de duinen via de binnenduinrand naar de polder weer 'open' en herkenbaar te maken, wordt de ecologische veerkracht vergroot en de landschappelijke gelaagdheid voor de mens beter beleefbaar. Dit omvat ook het actief herstellen van authentieke elementen zoals elzensingels en oude slenkpatronen.

Natuur als kwaliteit van leven

De natuur van Terschelling draagt bij aan gezondheid, rust, ruimte en welzijn. De mogelijkheid om dichtbij huis te wandelen, fietsen, sporten en recreëren is een belangrijke kwaliteit van het eiland.

Natuur heeft niet alleen een ecologische waarde, maar ook een sociale en economische betekenis. De aantrekkelijkheid van Terschelling voor bewoners, ondernemers en bezoekers is direct verbonden met de kwaliteit van natuur en landschap. Daarom wordt bij ruimtelijke ontwikkelingen steeds gezocht naar een goede balans tussen gebruik, bescherming en ontwikkeling.

Bij elke ruimtelijke ingreep — of het nu gaat om woningbouw, landbouw of infrastructuur — is de versterking van de biodiversiteit en de landschappelijke kwaliteit een vanzelfsprekend onderdeel van het ontwerp. Natuur is een kwaliteitsimpuls voor de economie en de leefbaarheid. Natuurgebieden dienen openbaar toegankelijk te blijven.

Biodiversiteit en natuurlijke processen

Terschelling biedt leefruimte aan een grote verscheidenheid aan planten en dieren. De biodiversiteit van het eiland draagt bij aan een gezonde en veerkrachtige leefomgeving. Natuurlijke processen zoals wind, water, zandverstuiving en getijden spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van het landschap. Waar mogelijk wordt ruimte gegeven aan deze natuurlijke dynamiek. Voorwaarde daarbij is dat de uiteinden van het eiland (Boschplaat en Noordsvaarder bereikbaar blijven.

De natuur van Terschelling wordt beschouwd als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheden, terreinbeheerders, ondernemers, inwoners en bezoekers. Samenwerking is noodzakelijk om natuurwaarden te behouden en waar mogelijk te versterken.

Landbouw en landschap

De landbouw speelt een belangrijke rol in het beheer en behoud van het karakteristieke polderlandschap. Boeren leveren niet alleen voedsel, maar dragen ook bij aan de ruimtelijke kwaliteit, biodiversiteit en cultuurhistorische waarde van het eiland.

Een toekomstbestendig landschap vraagt om een goede balans tussen natuur, landbouw, waterbeheer en recreatie. Ruimtelijke ontwikkelingen houden rekening met deze samenhang en versterken waar mogelijk de kwaliteit van het landschap.

Om de openheid van de polder te waarborgen, vindt aanpassing van agrarische bedrijven niet verspreid in het open landschap plaats, maar altijd in directe samenhang met de bestaande dorpsstructuren en kwelderwallen. Hierdoor blijven de contrasten tussen de besloten dorpen en de weidse polder scherp, en blijft de historische lintbebouwing als ruimtelijke onderlegger herkenbaar.

Natuur beleven

De natuur van Terschelling is er niet alleen om te beschermen, maar ook om te beleven. Wandelen, fietsen, varen, strandrecreatie en natuurbeleving maken onderdeel uit van het leven op het eiland. Toegankelijkheid, rust en respect voor natuurwaarden gaan daarbij hand in hand. Het beleven van natuur draagt bij aan het bewustzijn van haar waarde en vergroot het draagvlak voor bescherming en beheer.

De duisternis is een landschappelijke kernkwaliteit om te koesteren als een schaars goed dat bijdraagt aan de mystiek en de natuurbeleving van het eiland, zowel voor de inwoner als voor de gast.

Een gedeelde verantwoordelijkheid

De kwaliteit van natuur en landschap is niet vanzelfsprekend. Het behoud ervan vraagt om zorgvuldige keuzes, samenwerking en respect voor de kwaliteiten van het eiland.

Inwoners, ondernemers, natuurorganisaties, terreinbeheerders en overheden dragen gezamenlijk verantwoordelijkheid voor een gezonde leefomgeving. Door samen te werken aan behoud en versterking van natuur en landschap blijven deze kwaliteiten ook voor toekomstige generaties behouden.

Met initiatieven vanuit de gemeenschap voor landschapsherstel en kleinschalig natuurbeheer wordt de saamhorigheid en zelfredzaamheid op het eiland ingezet voor een waardevolle leefomgeving.

Richting voor de toekomst

Terschelling blijft werken aan een gezonde balans tussen natuur, landschap, recreatie, landbouw en leefbaarheid. Ontwikkelingen dragen bij aan:

- het behoud van de verschillende landschapstypen;
- versterking van biodiversiteit;
- behoud van natuurlijke processen;
- bescherming van landschappelijke kwaliteiten;
- een goede balans tussen gebruik en bescherming;
- een aantrekkelijke leefomgeving voor mens en natuur

7. Toekomstbestendig en klimaatbestendig

Terschelling ontwikkelt zich tot een toekomstbestendig eiland dat voorbereid is op klimaatverandering en maatschappelijke ontwikkelingen, met respect voor mens, natuur en toekomstige generaties.

Voorbereid op morgen

Verandering is een constante

Terschelling is altijd in beweging geweest. Wind, water en menselijke activiteiten hebben het eiland gevormd tot wat het vandaag is. Ook in de toekomst zal het eiland blijven veranderen.

Klimaatverandering, demografische ontwikkelingen, technologische innovaties, veranderende economische omstandigheden en maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een leefomgeving die kan meebewegen met nieuwe uitdagingen en kansen. Een toekomstbestendig Terschelling is een eiland dat voorbereid is op verandering zonder zijn identiteit te verliezen.

Klimaat en water

Water heeft Terschelling gevormd en blijft bepalend voor de toekomst van het eiland. Veranderingen in neerslag, droogte, zeespiegelstijging en temperatuur vragen om een robuuste, veilige en gezonde inrichting van de leefomgeving. Het eiland streeft naar een watersysteem dat wateroverlast voorkomt, waterveiligheid bevordert, droogte zoveel mogelijk beperkt, zoetwater beschikbaar houdt en de natuur, landbouw en leefomgeving ondersteunt. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de gevolgen van klimaatverandering en de noodzaak om het eiland hierop voor te bereiden.

Duurzaam omgaan met energie en grondstoffen

De overgang naar een duurzame samenleving vraagt om een zorgvuldig gebruik van energie, grondstoffen en ruimte. Terschelling wil bijdragen aan een toekomst waarin energiegebruik, opwekking, opslag en hergebruik van grondstoffen zoveel mogelijk in balans zijn met de draagkracht van het eiland. Er is een goede balans met voorzieningen op het vaste land die te grootschalig zijn voor een eiland. Een duurzame energiemix (zon, wind en getijden) is een integraal onderdeel van wonen, werken, mobiliteit, economie en ruimtelijke ontwikkeling.

Veerkrachtige en veilige leefomgeving

Een toekomstbestendig eiland beschikt over een leefomgeving die bestand is tegen veranderingen en verstoringen. De noodzakelijke versterkingen ontzien het landschap en de bodem. Voor de Waddendijk betekent dit dat ruimte voor versterking bij voorkeur zeewaarts wordt gezocht, zodat waardevolle agrarische gronden en historische dorpsstructuren binnendijks behouden blijven. Waterveiligheid biedt een kans om de ecologische overgang tussen land en wad te verbeteren.

Dat vraagt om voldoende ruimte en weloverwogen keuzes voor water, een gezonde bodem, een sterke natuur, betrouwbare voorzieningen, een duurzame energievoorziening en een veilige en aantrekkelijke openbare ruimte. Bij ruimtelijke keuzes wordt rekening gehouden met de gevolgen voor toekomstige generaties.

Innovatie en kennis

Nieuwe kennis en innovatieve oplossingen kunnen bijdragen aan het versterken van de leefomgeving en het oplossen van toekomstige vraagstukken. Terschelling biedt ruimte voor vernieuwing en experimenten die bijdragen aan duurzaamheid, leefbaarheid, natuurkwaliteit, energievoorziening en klimaatadaptatie. Samenwerking met kennisinstellingen, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere overheden speelt hierbij een belangrijke rol.

Verantwoord omgaan met schaarse ruimte

De ruimte op Terschelling is beperkt. Dat vraagt om zorgvuldige afwegingen tussen verschillende belangen en functies. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt gezocht naar oplossingen die meerdere doelen tegelijk dienen. Op deze manier kunnen natuur, water, wonen, economie en recreatie elkaar versterken in plaats van belemmeren. Zo kan waterberging, natuurontwikkeling en extensieve landbouw op dezelfde percelen gecombineerd worden, vooral in de lagere, nattere delen van de polder. Toekomstbestendige keuzes zijn keuzes die niet alleen vandaag werken, maar ook waardevol blijven voor toekomstige generaties.

Van reageren naar anticiperen

Een toekomstbestendig eiland wacht niet tot problemen zich aandienen, maar bereidt zich voor op ontwikkelingen die in de toekomst invloed kunnen hebben op de leefomgeving. Door tijdig vooruit te kijken ontstaat ruimte om kansen te benutten en risico's te beperken. Deze manier van denken helpt om ook op lange termijn een aantrekkelijk, leefbaar en veerkrachtig eiland te blijven.

Richting voor de toekomst

Terschelling ontwikkelt zich tot een eiland dat voorbereid is op toekomstige veranderingen en tegelijkertijd zijn unieke kwaliteiten behoudt. Ontwikkelingen dragen bij aan:

- klimaatbestendigheid;
- waterveiligheid en zoetwaterbeschikbaarheid;
- duurzaam gebruik van energie en grondstoffen;
- een veerkrachtige leefomgeving;
- ruimte voor innovatie;
- verantwoord gebruik van de schaarse ruimte.

8. Bereikbaar en verbonden

Terschelling blijft een goed bereikbaar en verbonden eiland, waar fysieke en digitale verbindingen bijdragen aan leefbaarheid, economische vitaliteit en maatschappelijke samenhang.

Verbonden met elkaar en de wereld

Bereikbaarheid als levensader

Voor een eiland is bereikbaarheid geen vanzelfsprekendheid. De verbindingen over water, over land en digitaal zijn essentieel voor het dagelijks leven van inwoners, ondernemers en bezoekers. Bereikbaarheid is een voorwaarde voor wonen, werken, zorg, onderwijs, recreatie en economische ontwikkeling. Zonder goede verbindingen komt de leefbaarheid van het eiland onder druk te staan. Terschelling streeft naar een bereikbaarheid die betrouwbaar, veilig, duurzaam en toekomstbestendig is.

Verbonden met de vaste wal

De verbinding met de vaste wal vormt de belangrijkste toegangspoort tot het eiland. Voor inwoners, ondernemers, scholieren, bezoekers, hulpdiensten en goederenvervoer is een betrouwbare verbinding van groot belang. De bereikbaarheid van Terschelling over water blijft daarom een essentiële randvoorwaarde voor de ontwikkeling van het eiland. Bij toekomstige ontwikkelingen wordt rekening gehouden met het belang van continuïteit, betrouwbaarheid en toekomstbestendigheid van deze verbindingen.

De haven als schakel van het eiland

De haven vervult een centrale rol binnen het functioneren van Terschelling. De haven verbindt het eiland met de vaste wal, ondersteunt economische activiteiten, maakt recreatie mogelijk en draagt bij aan de veiligheid en bereikbaarheid van het eiland. De maritieme infrastructuur vormt daarmee een belangrijke pijler onder de leefbaarheid en economische vitaliteit van Terschelling. Een toekomstbestendige haven draagt bij aan een toekomstbestendig eiland.

Mobiliteit op het eiland

De schaal van Terschelling maakt het mogelijk om veel bestemmingen op een duurzame manier te bereiken. Wandelen, fietsen, openbaar vervoer en andere duurzame vormen van vervoer dragen bij aan een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Het eiland streeft naar een mobiliteitssysteem dat veilig is voor alle gebruikers, aansluit bij de schaal van het eiland, toegankelijk is voor inwoners en bezoekers, bijdraagt aan de kwaliteit van de leefomgeving en toekomstbestendig en duurzaam is. De inrichting van de openbare ruimte ondersteunt deze uitgangspunten.

Verkeersveiligheid en toegankelijkheid

Een goede bereikbaarheid gaat hand in hand met veiligheid. Inwoners en bezoekers moeten zich veilig kunnen verplaatsen, ongeacht leeftijd of mobiliteit. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt aandacht besteed aan verkeersveiligheid, toegankelijkheid en gebruiksgemak van de openbare ruimte. Een veilige leefomgeving draagt bij aan de kwaliteit van wonen, werken en recreëren.

Bereikbare voorzieningen

Een leefbaar eiland vraagt om voorzieningen die bereikbaar zijn voor iedereen. Bereikbaarheid gaat daarom niet alleen over infrastructuur, maar ook over de mogelijkheid om deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de bereikbaarheid van: woningen, zorgvoorzieningen, onderwijs, sport, cultuur, werkgelegenheid en recreatie. Een goede bereikbaarheid draagt bij aan gelijke kansen en sociale verbondenheid.

Digitale verbondenheid

Digitale infrastructuur is een steeds belangrijker onderdeel van de leefomgeving. Werken, leren, ondernemen, zorg en communicatie zijn in toenemende mate afhankelijk van betrouwbare digitale verbindingen. Terschelling streeft naar een digitale infrastructuur die inwoners, bedrijven en instellingen in staat stelt om volwaardig deel te nemen aan de samenleving en economie van de toekomst. Digitale bereikbaarheid wordt beschouwd als een aanvulling op, en geen vervanging van, fysieke bereikbaarheid.

Verbinding als voorwaarde voor leefbaarheid

Bereikbaarheid is geen doel op zichzelf. Goede verbindingen maken het mogelijk om te wonen, te werken, te ondernemen, te leren, zorg te ontvangen en deel te nemen aan de samenleving. Daarmee vormt bereikbaarheid een belangrijke randvoorwaarde voor vrijwel alle andere ambities uit deze Omgevingsvisie.

Richting voor de toekomst

Terschelling blijft investeren in verbindingen die bijdragen aan een leefbaar, bereikbaar en toekomstbestendig eiland. Ontwikkelingen dragen bij aan:

- betrouwbare verbindingen met de vaste wal;
- veilige en duurzame mobiliteit;
- goed bereikbare voorzieningen;
- sterke digitale infrastructuur;
- toekomstbestendige maritieme voorzieningen;
- een leefomgeving waarin bereikbaarheid en kwaliteit hand in hand gaan.

9. Gastvrij en onder-nemend als fundament

Terschelling blijft een gastvrij en ondernemend eiland waar economische ontwikkeling bijdraagt aan de leefbaarheid, identiteit en toekomstbestendigheid van het eiland.

Een sterke economie in balans met het eiland

Economie als drager van leefbaarheid

Een sterke economie is van groot belang voor de leefbaarheid van Terschelling. Werkgelegenheid, voorzieningen, verenigingen en maatschappelijke activiteiten zijn nauw verbonden met een gezonde economische basis.

De economie van het eiland draagt bij aan het welzijn van inwoners en biedt ruimte voor ondernemerschap, innovatie en ontwikkeling. Daarbij staat niet alleen economische groei centraal, maar vooral de kwaliteit en duurzaamheid van de ontwikkeling. Economische activiteiten moeten passen bij de schaal, identiteit en draagkracht van het eiland.

Gastvrijheid als kernkwaliteit

Gastvrijheid is een belangrijk onderdeel van de identiteit van Terschelling. Al generaties lang ontvangt het eiland bezoekers die komen voor de natuur, de rust, het landschap, de cultuur en de bijzondere sfeer van het eiland. Bezoekers dragen bij aan de economie, het voorzieningenniveau en de levendigheid van het eiland. Tegelijkertijd vraagt gastvrijheid om een goede balans tussen recreatie, leefbaarheid en natuur. Terschelling streeft naar een ontwikkeling van recreatie en toerisme die bijdraagt aan de kwaliteit van het eiland en respect heeft voor bewoners, natuur en landschap.

Een veelzijdige economie

Hoewel toerisme een belangrijke economische pijler is, bestaat de economie van Terschelling uit meer dan alleen recreatie. De volgende sectoren leveren ook een belangrijke bijdrage aan de vitaliteit van het eiland: maritieme dienstverlening: onderwijs, landbouw, visserij, natuurbeheer, zorg, dienstverlening, cultuur en lokaal ondernemerschap.

Het versterken van een veelzijdige economie maakt Terschelling minder kwetsbaar voor veranderingen, minder afhankelijk van het toerisme en dat vergroot de veerkracht van de gemeenschap. Terschelling is niet alleen gastvrij, maar ook een eiland waar mensen jaarrond kunnen werken.

Ruimte voor ondernemerschap

Ondernemers hebben een belangrijke rol in de ontwikkeling van Terschelling. Zij zorgen voor werkgelegenheid, innovatie, voorzieningen en maatschappelijke betrokkenheid. Het eiland biedt ruimte aan ondernemerschap dat bijdraagt aan de kwaliteit van de leefomgeving en aansluit bij de identiteit van Terschelling. Nieuwe economische ontwikkelingen worden afgewogen op hun bijdrage aan: leefbaarheid, duurzaamheid, werkgelegenheid, ruimtelijke kwaliteit en maatschappelijke meerwaarde.

Landbouw, visserij en maritieme sector

De landbouw, visserij en maritieme sector maken al generaties lang deel uit van het karakter van Terschelling. Deze sectoren leveren niet alleen economische waarde, maar dragen ook bij aan het beheer van landschap, cultuurhistorie en identiteit. Een toekomstbestendige ontwikkeling van deze sectoren vraagt om ruimte voor innovatie, verduurzaming en samenwerking, met behoud van hun belangrijke rol binnen de eilandgemeenschap.

Kennis, innovatie en ontwikkeling

De toekomst van Terschelling vraagt om ruimte voor nieuwe ideeën en innovatieve initiatieven. Onderwijs, onderzoek en kennisontwikkeling kunnen bijdragen aan oplossingen voor vraagstukken op het gebied van duurzaamheid, klimaatadaptatie, energie, natuurbeheer en economie. Het eiland stimuleert samenwerking tussen ondernemers, onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en overheden om kansen voor de toekomst te benutten.

Balans als uitgangspunt

De beschikbare ruimte op Terschelling is beperkt. Daarom wordt bij economische ontwikkelingen steeds gezocht naar een goed evenwicht tussen: economie en leefbaarheid; recreatie en rust; ontwikkeling en behoud; gebruik en bescherming; bewoners en bezoekers. Het gaat niet om meer toerisme, maar om een betere balans ter bescherming van de rust, de natuur en het dorpse karakter. Toerisme blijft als de belangrijkste pijler voor de economie zorgen voor brede welvaart én sluit aan bij de schaal, identiteit en draagkracht van het eiland.

Intensieve recreatieve activiteiten blijven geconcentreerd aan de westzijde van het eiland, terwijl de oostzijde primair behouden blijft voor rust, ruimte en de eilandliefhebber. Dit principe van 'rust naar drukte' en 'natuur naar cultuur' in een oost-west geleding helpt om de ecologische doelstellingen beter te beschermen tegen versnipperde recreatieve druk. Terschelling richt zich op kleinschalige, duurzame evenementen die passen bij het unieke karakter van het Waddengebied. Evenementen zijn gebonden aan specifieke locaties met veel aandacht voor afvalbeheer, energieverbruik en duurzame mobiliteit. De bescherming van de rust, de natuur, het broedseizoen en de Natura 2000-gebieden staat centraal.

Economie als onderdeel van de gemeenschap

Economie staat niet los van de samenleving. Ondernemers, werknemers, verenigingen, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties vormen samen de gemeenschap van Terschelling. Een sterke lokale economie draagt bij aan werkgelegenheid, voorzieningen, sociale samenhang en kansen voor toekomstige generaties. Daarmee is economische ontwikkeling niet alleen een financieel vraagstuk, maar ook een belangrijke investering in de leefbaarheid van het eiland.

Richting voor de toekomst

Terschelling ontwikkelt zich als een gastvrij en ondernemend eiland met een sterke economie die in balans is met natuur, landschap en leefbaarheid. Ontwikkelingen dragen bij aan:

- een veelzijdige en veerkrachtige economie;
- duurzame werkgelegenheid;
- ruimte voor ondernemerschap en innovatie;
- behoud van gastvrijheid;
- een goede balans tussen economie en leefomgeving;
- een toekomstbestendig voorzieningenniveau.

10. Samen werken aan de toekomst

Van visie naar uitvoering

Een gezamenlijke verantwoordelijkheid

De toekomst van Terschelling wordt niet alleen bepaald door de gemeente. Inwoners, ondernemers, verenigingen, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, natuurbeheerders en andere overheden dragen allemaal bij aan de ontwikkeling van het eiland.

De uitdagingen waar Terschelling voor staat vragen om samenwerking, betrokkenheid en een gedeeld gevoel van verantwoordelijkheid. Alleen door samen te werken kunnen de kwaliteiten van het eiland behouden en versterkt worden. Deze Omgevingsvisie vormt daarbij een gemeenschappelijk kompas voor de keuzes die we maken.

Richting geven aan ontwikkelingen

Deze Omgevingsvisie beschrijft de gewenste ontwikkeling van Terschelling tot 2040. De visie geeft aan welke kwaliteiten behouden moeten blijven, welke opgaven aandacht vragen en welke koers wordt gevolgd bij toekomstige ontwikkelingen. De Omgevingsvisie is geen uitvoeringsprogramma en bevat daarom geen gedetailleerde maatregelen of projecten. De visie geeft richting aan toekomstige keuzes en biedt een afwegingskader voor ruimtelijke ontwikkelingen. Nieuwe initiatieven worden beoordeeld op hun bijdrage aan de doelen en uitgangspunten van deze visie.

Uitwerking in programma's

De ambities uit deze Omgevingsvisie worden uitgewerkt in programma's, beleidsplannen en uitvoeringsagenda's. Deze programma's bevatten de concrete maatregelen, projecten, investeringen en samenwerkingsafspraken die nodig zijn om de doelen van de visie te realiseren. Hierbij kan worden gedacht aan programma's op het gebied van:

- wonen;
- mobiliteit;
- economie;
- toerisme;
- klimaatadaptatie;
- energie;
- natuur en biodiversiteit;
- milieu;
- voorzieningen;
- leefbaarheid.

De inhoud van deze programma's kan in de loop van de tijd veranderen, terwijl de hoofdlijnen van deze Omgevingsvisie behouden blijven.

Zorgvuldig omgaan met ruimte

De beschikbare ruimte op Terschelling is beperkt. Daarom vraagt iedere ontwikkeling om een zorgvuldige afweging van belangen. Bij ruimtelijke keuzes wordt gekeken naar:

- de bijdrage aan de kwaliteit van de leefomgeving;
- de gevolgen voor natuur en landschap;
- de effecten op leefbaarheid en voorzieningen;
- de uitvoerbaarheid op lange termijn;
- de belangen van huidige en toekomstige generaties.

Integraal denken en samenwerken vormen hierbij belangrijke uitgangspunten.

Uitvoerbaar en realistisch

Ambities hebben alleen waarde wanneer zij uitvoerbaar zijn. Daarom wordt bij de uitwerking van beleid en projecten steeds rekening gehouden met:

- beschikbare capaciteit;
- financiële haalbaarheid;
- maatschappelijke draagkracht;
- wettelijke kaders;
- uitvoeringskracht van betrokken organisaties.

De gemeente richt zich op opgaven die daadwerkelijk bijdragen aan de ontwikkeling van het eiland en die op een verantwoorde manier kunnen worden gerealiseerd.

Monitoren en bijsturen

De wereld verandert voortdurend. Daarom is het belangrijk om regelmatig te beoordelen of de gekozen koers nog aansluit bij de ontwikkelingen op het eiland en daarbuiten. De gemeente volgt de voortgang van de belangrijkste opgaven en evalueert periodiek de uitvoering van programma's en beleid. Waar nodig worden programma's aangepast of nieuwe maatregelen ontwikkeld. Zo blijft de Omgevingsvisie richtinggevend, terwijl er ruimte blijft om in te spelen op nieuwe inzichten en omstandigheden.

Samen bouwen aan de toekomst

Terschelling staat voor grote opgaven, maar beschikt tegelijkertijd over sterke kwaliteiten. De kracht van het eiland ligt in de combinatie van natuur, landschap, cultuur, ondernemerschap en gemeenschapszin. Door deze kwaliteiten als uitgangspunt te nemen, kan Terschelling zich ontwikkelen op een manier die past bij het eiland en zijn bewoners. De Omgevingsvisie biedt daarvoor de gezamenlijke koers.

Slotwoord

Terschelling is nooit af. Het eiland verandert voortdurend onder invloed van wind, water en de mensen die er wonen, werken en recreëren. Iedere generatie laat haar sporen achter. In de dorpen, in het landschap, in de gemeenschap en in de verhalen die worden doorgegeven aan volgende generaties.

De uitdaging voor de toekomst is niet om het eiland stil te zetten, maar om zorgvuldig richting te geven aan verandering. Deze Omgevingsvisie beschrijft daarom geen eindpunt, maar een koers.

Een koers waarin natuur, landschap, leefbaarheid, bereikbaarheid, ondernemerschap en gemeenschapszin elkaar versterken. Een koers waarin ruimte bestaat voor nieuwe ontwikkelingen, zonder te verliezen wat Terschelling bijzonder maakt.

Een koers waarin toekomstige generaties dezelfde kwaliteit van leven kunnen ervaren als de inwoners van vandaag. Zo werken we samen aan een eiland dat ook in 2040 nog steeds herkenbaar is als Terschelling:
Eigenzinnig, avontuurlijk en gastvrij.

Eigenzinnig, avontuurlijk en gastvrij.

Bijlage 1:

Feiten en cijfers participatieproces

Inleiding

Deze bijlage is informatief en maakt geen onderdeel uit van het beleidskader van de Omgevingsvisie. Deze bijlage bevat de belangrijkste feiten, cijfers en resultaten van het participatieproces dat heeft bijgedragen aan de totstandkoming van de Omgevingsvisie Terschelling 2040. De uitgebreide resultaten zijn gebruikt als input voor de ambities en ontwikkelrichtingen die in deze visie zijn opgenomen.

Overzicht participatieactiviteiten

Voor het opstellen van de Omgevingsvisie zijn verschillende vormen van participatie ingezet:

- Online enquête;
- Denk Mee Tour over het eiland;
- Werkateliers voor inwoners;
- Gesprekken met ondernemers;
- Gesprekken met maatschappelijke organisaties;
- Gesprekken met natuurorganisaties;
- Meedenklessen op scholen;
- Digitale vragenlijsten voor jongeren;
- Overleg met ketenpartners en overheden.

Online enquête

De online enquête vormde de grootste participatieactiviteit binnen het proces.

Resultaten

- Totaal aantal volledig ingevulde enquêtes: 673
- Aandeel inwoners van Terschelling: ongeveer 90%
- Aandeel bezoekers, recreanten en tweede woningbezitters: ongeveer 10%
- Deelnamegraad onder inwoners: circa 12% van de totale bevolking van Terschelling

Bij de analyse van de resultaten is onderscheid gemaakt tussen inwoners en bezoekers, waarbij de mening van inwoners zwaarder is meegewogen.

Jongerenparticipatie

Jongeren zijn actief betrokken bij de totstandkoming van de visie via:

- lessen op scholen;
- groepsgesprekken;
- digitale vragenlijsten.

Belangrijke onderwerpen die door jongeren zijn genoemd:

- voldoende woningen;
- behoud van het zwembad;
- betere sportvoorzieningen;
- een ontmoetingsplek voor jongeren;
- goede openbaarvervoerverbindingen;

- veilige fietspaden;
- behoud van natuur en landschap.

Belangrijkste thema's uit de participatie

Uit de participatie kwamen steeds dezelfde hoofdthema's naar voren:

Leefbaarheid

- wonen;
- voorzieningen;
- zorg;
- onderwijs;
- sociale samenhang.

Natuur en landschap

- behoud van natuurwaarden;
- bescherming van landschap;
- rust en ruimte.

Bereikbaarheid

- verbinding met de vaste wal;
- openbaar vervoer;
- verkeersveiligheid;
- fietsinfrastructuur.

Economie

- duurzame ontwikkeling van toerisme;
- werkgelegenheid;
- ondernemerschap;
- maritieme activiteiten.

Toekomstbestendigheid

- klimaatadaptatie;
- duurzaamheid;
- energie;
- waterbeheer.

Verwerking in de Omgevingsvisie

De opbrengsten van het participatieproces zijn verwerkt in de zes ambities van de Omgevingsvisie:

1. Leefbaar voor iedere generatie;
2. Natuur en landschap als fundament;
3. Toekomstbestendig en klimaatbestendig;
4. Bereikbaar en verbonden;
5. Gastvrij en ondernemend;
6. Samen werken aan de toekomst.

Deze ambities vormen gezamenlijk de koers voor Terschelling richting 2040.

Conclusie

Het participatieproces heeft geleid tot een brede betrokkenheid van inwoners, ondernemers, jongeren, maatschappelijke organisaties en bezoekers. Met 673 volledig ingevulde enquêtes en diverse aanvullende participatieactiviteiten is een stevige basis gelegd voor de Omgevingsvisie Terschelling 2040.

Bijlage 2:

Begrippenlijst

Ambitie
Een ambitie beschrijft wat de gemeente op de lange termijn wil bereiken. Ambities geven richting aan de ontwikkeling van Terschelling.

Biodiversiteit
De verscheidenheid aan planten, dieren en andere levende organismen in een gebied.

Duurzame ontwikkeling
Een ontwikkeling waarbij rekening wordt gehouden met de behoeften van de huidige én toekomstige generaties.

Fysieke leefomgeving
Alles wat deel uitmaakt van de omgeving waarin mensen wonen, werken en recreëren. Hieronder vallen onder andere gebouwen, wegen, natuur, water, landschap en infrastructuur.

Klimaatadaptatie
Het aanpassen van de leefomgeving aan de gevolgen van klimaatverandering, zoals hevige regenval, droogte, hitte en zeespiegelstijging.

Leefbaarheid
De kwaliteit van de leefomgeving. Hierbij gaat het onder andere om wonen, voorzieningen, veiligheid, gezondheid, bereikbaarheid en de sociale samenhang.

Omgevingsplan
Het Omgevingsplan bevat de juridische regels voor het gebruik van de fysieke leefomgeving binnen de gemeente.

Omgevingsvisie
De Omgevingsvisie beschrijft de langetermijnvisie van de gemeente op de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. De visie geeft richting aan toekomstige keuzes, maar bevat geen rechtstreeks bindende regels.

Participatie
Het betrekken van inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden bij de voorbereiding van plannen en beleid.

Programma
Een programma beschrijft hoe één of meerdere ambities uit de Omgevingsvisie worden uitgevoerd. Hierin staan de concrete maatregelen, projecten en acties.

Ruimtelijke kwaliteit
De kwaliteit van de inrichting van de leefomgeving. Hierbij gaat het om de samenhang tussen landschap, natuur, bebouwing, cultuurhistorie en openbare ruimte.

Toekomstbestendig
Een ontwikkeling die ook op de lange termijn blijft aansluiten bij maatschappelijke, economische en klimatologische veranderingen.

Uitvoeringsagenda
Een overzicht van de acties, projecten en werkzaamheden die nodig zijn om de ambities uit de Omgevingsvisie stap voor stap uit te voeren.

Waterveiligheid
Maatregelen die ervoor zorgen dat mensen, natuur en gebouwen beschermd zijn tegen overstromingen en wateroverlast.

Zorgvuldig ruimtegebruik
Het maken van weloverwogen keuzes over het gebruik van de beperkte ruimte op Terschelling, waarbij verschillende belangen zorgvuldig tegen elkaar worden afgewogen.

Balans
Binnen deze Omgevingsvisie betekent balans het zorgvuldig afwegen van verschillende belangen, zoals natuur, landschap, wonen, economie, recreatie en leefbaarheid. Het doel is om ontwikkelingen mogelijk te maken zonder afbreuk te doen aan de kwaliteiten van het eiland.